

Josep Maria Espinàs (Barcelona, 1927) arriba a 85 anys d'edat convertit en el columnista diari català per excel·lència i, amb Ferran Agulló, *Pol*, articulista de *La Veu de Catalunya*, el més veterà de la història. Els fa el dia 7 de març. Inicialment dedicat a la novel·la, ben aviat va optar per la prosa testimonial i en aquest camp ha enriquit la literatura catalana d'una manera única.

—**Com molts escriptors catalans il·lustres —Pla, Sagarra, Fuster, i tants altres— vàreu fer la carrera de dret, no la de filosofia i lletres. En el vostre cas, per què?**

—Ho portava l'època. Havia de triar una carrera de lletres, això sí, perquè a 8 anys ja feia versos i els ensenyava i a 15 anys vaig escriure una novel·la molt dolenta. Abans d'anar als escolapis al matí, em llevava a les 6 i a la galeria, per no molestar els pares amb el soroll de la màquina, escrivia la novel·la. La vaig fer sencera. En castellà, la llengua que s'havia d'utilitzar, llavors. Parlem de la immediata postguerra. Això indicava que tenia una certa tendència cap a les lletres. Filosofia i lletres l'estudiava poca gent. No la teníem en compte, en el nostre ambient familiar.

—**Ho lamenteu?**

—A mi ja em va anar bé el dret. Si hagués estudiat filosofia i lletres jo seria segurament més culte, però no sé si m'hauria estat més útil per a l'ofici d'escriptor, no sé si m'hauria anat bé. I el dret em va anar bé. Vaig exercir fins i tot uns quatre anys i vaig ser testimoni d'uns casos vitals que per al futur escriptor van ser una experiència interessant.

—**A més d'escriure versos i una novel·la, ja devíeu estar al cas de l'articulisme periodístic, oi?**

—No. Jo llegia els diaris que venien a casa, però res més. La meva sensació és que no he premeditat res, no he planificat res, a la meua vida. Un dia vaig llegir al diari que es convoca un concurs d'articles sobre Guimerà i vaig pensar, podries fer-lo i enviar-lo a tres o quatre diaris. Un no em va contestar, *La Vanguardia* em va dir que ho sentia molt però que no era adient, no sé si per massa llarg. I un dia em truca un oncle meu i em diu: "Home, ja veig que has publicat un

JORDI PLAY

Josep Maria Espinàs farà 85 anys el 7 de març. Ha publicat el mateix nombre de llibres, 85. Des del 1976 escriu una columna diària a la premsa.

“Em diuen escriptor, però no m’hi considero”

85 anys i 85 llibres publicats. És Josep Maria Espinàs. L'escriptor explica la seva relació amb la literatura i amb l'articulisme.

article al *Correo*.” Jo em vaig quedar de pedra, perquè ningú no me n’havia dit res; el diari, espontàniament, el va publicar. Va ser la primera col·laboració pública que vaig fer. Perquè m’oferien unes pessetes i a casa no en teníem gaires. Després, de tant en tant, vaig publicar algun altre article, no de manera regular, fins que això es va anar consolidant i vaig fent-ne cada setmana al *Correo* i a *Destino*. Si sumés aquests als diaris, pujaria bastant la quantitat d’articles publicats.

—Pensant, però, que la intenció era ser escriptor de totes passades, és a dir, autor de novel·les, com ho vàreu fer?

—Jo no em plantejava ser escriptor, només volia escriure, que és una altra cosa.

—No heu planificat res, però calia pensar-s’ho dues vegades, abans de deixar la feina d’advocat per la d’articulista, no?

—La veritat és que va ser una decisió que va imposar una mica la vida, no va ser pas meua. Si el meu pare hagués estat advocat potser jo hauria treballat al despatx i hi hauria seguit. A més, em trobava amb pocs clients. Vaig tenir alguns casos de dret familiar i vaig veure algunes escenes dramàtiques, però els clients s’acabaven perquè no destinava prou esforços a buscar-ne mentre que el meu interès per l’articulisme creixia. Era un procés que es produïa amb naturalitat. No vaig dir mai: “Deixo la feina d’advocat i em poso a escriure.” No. En el fons, de decisions n’he preses poques, a la vida; m’he trobat fent les coses.

—Escenes dramàtiques, de quina mena?

—Una dona que, cada nit, el seu marit quan tornava a casa la tirava escales avall. Això feia molta impressió. Eren problemes humans de cap complicació jurídica. Jo vaig treballar gratuïtament una temporada a l’assessoria jurídica del bisbat i rebíem una gent que vivia situacions dures. El cas d’aquella dona va ser emocionant, perquè al cap de potser vint, trenta anys, em truca a la porta un noi, obro i m’ensenya una targeta meua que li havia donat a la dona perquè em pogués trucar si passava res. I em va dir una cosa que no recordava: gràcies a vostè, que es va preocupar de la meua

“Si hagués estudiat filosofia i lletres seria més culte, però no sé si m’hauria estat més útil”

mare, jo vaig poder entrar en una escola i estudiar.

—Pagaven prou els diaris i revistes on vàreu començar a col·laborar?

—Per a mi no comptava, el preu. Llavors jo feia de fill de família amb poques possibilitats. El meu pare es va sacrificar molt per donar carrera als meus germans i a mi i la literatura era un fet a part, on no comptava si em pagaven o no. A més, era bastant jove. Els primers diners regulars que vaig tenir va ser quan vaig entrar a l’editorial *Destino* els matins, corregint proves, redactant solapes, etc. I al mateix temps feia articles per a la revista *Destino*.

—La revista *Destino* us va donar l’oportunitat de viatjar pel món.

—En efecte. Fins i tot a Àsia. També hi feia les fotografies.

—A Josep Vergés, l’autèntic director del setmanari, li agradava de publicar reportatges de viatges, per a donar un aire cosmopolita a la revista, i, a més, la revista n’organitzava en col·laboració amb agències de viatges. A Pla també el feia viatjar molt.

—Sí. Els Viatges *Destino*. Era una marca. També en vaig fer sol, com a Berlín, pocs dies abans que s’aixequés el mur. Es veia a venir que passaria alguna cosa. Vaig estar-hi una setmana. A la part occidental eren ben visibles els llums, la imatge de progrés i benestar i, fent quatre passes, entraves al Berlín oriental i veies que ni tan sols s’havien reconstruït les cases malmeses per la guerra. L’ambient era empobert. Un contrast molt marcat.

—Comenceu escrivint a màquina, però durant una temporada ho feu a mà, als bars. Per què hi aneu?

—Era un lloc perfecte per a aïllar-se, contra allò que la gent pensava. Aquella remor de fons m’anava molt bé. No m’adonava de què passava al voltant. Sortia havent sopat i anava, un parell d’hores o tres, a bars del costat de casa, a escriure. No et molestava ningú. I no

et podien trucar per telèfon. A bars que ja no hi són. Fins a la Gran Vía i Ariau. Bars de barri, espaiosos. L’únic famós va ser l’Or del Rin, de Rambla de Catalunya-Gran Vía.

—Tot i ser viatger de vocació, sou un dels escriptors més enamorats de Barcelona que conec.

—Jo sóc un maniàtic discutint paraules i si dius que n’ets un enamorat de seguida et retrauran tots els defectes de la ciutat. Ara, sí que sóc addicte a l’Eixample. Hi he viscut sempre. Trobo que té una vida molt pròpia. Vostè és barceloní? Miri, sóc eixampleista.

—De l’esquerra de l’Eixample, per ser precisos, la de Balmes cap a Sants, la més popular. La de la dreia, amb tantes oficines, és molt freda.

—Sí, la meua Eixample és molt viva, plena de botigues, tallers i oficis, amb bars a cada cantonada i balcons oberts als pisos, amb llums encesos de nit, i on pots sentir com la gent xerra pel carrer. La diversitat d’estímul hi és extraordinària.

—Per què vàreu deixar d’escriure novel·les, després de fer-ne una bona colla, i una cada any? Us vau cansar de la rutina?

—No, no. Jo he tingut la sensació d’haver fet amb naturalitat tot el que havia de fer. En un moment vaig deixar de fer-ne perquè vaig començar a fer uns altres llibres, més d’observació, lligats a l’actualitat, sobre les coses de viure... És a dir, no-ficció. No vaig decidir: “Ara deixaré de fer novel·les, ara faré una altra cosa.” No. Jo m’he trobat fent les coses. Si he deixat d’interessar-me per una cosa, l’he deixat de fer, sense pensar si em convenia o no. Em vaig trobar que ja no era aquell que escrivia novel·les, ja era una altra persona. Em vaig desprogramar. M’he desprogramat moltes vegades, a la vida.

—Potser vau passar de la ficció a la literatura testimonial pel vostre interès per l’espectacle humà. I així

vàreu abandonar el diàleg inventat per les expressions sentides, d'una gran riquesa, i plenes de tota mena de significats, de connotacions.

—Això per a mi és determinant. A la sèrie de viatges es fa molt clar que el que m'interessa és escoltar la gent, veure les diferents formes d'expressió que tenen. M'atrau molt més un circuit per cinc frases populars que em diuen desconeguts que no per cinc castells. El xoc amb la gent és d'una gran riquesa. I des del punt de vista literari, molt interessant.

—Fins al punt que al darrer llibre escolteu, i comenteu, el que us han dit els vostres lectors a través de les cartes que us han enviat.

—Perquè sorprèn la manera com han llegit un article, sovint inespèrada.

—Quan escriviu penseu en cap lector?

—No. El meu procediment és molt senzill. Observo qualsevol cosa, sovint per casualitat, i després hi ha el procés d'associació d'aquesta cosa amb alguna altra. I llavors em surt allò que desconeixia, em surt un pensament, una idea, una reflexió, que no tenia abans, però que, a base de dues observacions, neix. Més que en el lector penso en la matèria: allò és precís, clar, retrata el que he vist?

—Però aspireu que el lector, tot lector, us entengui.

—Abans l'he d'entendre jo. No em preocupa que faci bonic, que sigui una idea importantíssima.

—Què hi heu trobat a l'editorial La Campana, on fins i tot col·laboreu?

JORDI PLAY

"M'he desprogramat moltes vegades, a la vida"

—He publicat 85 llibres, amb diversos editors, i mai no n'havia trobat un, com Isabel Martí, que em donés el seu punt de vista i m'orientés. Un dia em va posar en un original: "Cal?" És a dir, pensa-t'ho perquè potser és sobrer. Hi he après una altra manera de ser llegit. Et fa reflexionar i sens dubte progresses. I lliga amb la meva dèria de la precisió. De no voler ser literari, per dir-ho així.

—Com a columnista, penseu que heu tingut mestres?

—No tinc la sensació d'haver-me format llegint determinats articulistes. La teva literatura depèn del que has llegit, sens dubte, però també del que no has llegit. Jo no he volgut ser ni novel·lista ni articulista. Per tant, no m'he dedicat a llegir novel·les per veure quines novel·les havia de fer.

Igualment, amb els articles. Potser és que he tingut prou inconsciència per a pensar que havia de fer allò i que ja estava bé. Un dia vaig trobar una dona en un viatge a peu que em va dir una de les millors frases que m'han dit a la meua vida: "A vostè no li diuen escriptor?" Aquella dona la va encertar ben bé. No m'he proposat de ser escriptor. És a dir, em diuen escriptor. Molt bé, és veritat. Però jo sóc incaaç de proclamar que ho sóc. Potser si hagués estudiat filosofia i lletres, com deïeu, potser m'hi consideraria. Sóc com sóc. Escric com m'ha tocat d'escriure per un seguit de raons que ignoro. Ja sé que això vesteix poc, perquè tothom té una filosofia sobre la seva manera de ser.

Lluís Bonada